

Королович О.О.

СПЕЦИФІКА ОРГАНІЗАЦІЇ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВАХ З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ

У статті визначена специфіка організації ефективної системи внутрішнього фінансового контролю на підприємствах з іноземними інвестиціями. Окреслене досягнуто на основі: конкретизації базових вимог організації системи внутрішнього фінансового контролю корпоративного підприємства (з іноземними інвестиціями); окреслення принципів організації ефективно функціонуючої системи внутрішнього фінансового контролю; формування логічної моделі організації ефективно функціонуючої системи внутрішнього фінансового контролю на підприємствах з іноземними інвестиціями. Отримані результати у подальшому можуть бути використані для оптимізації моделі організації системи внутрішнього фінансового контролю на корпоративних підприємствах.

Ключові слова: логічна модель; система внутрішнього фінансового контролю; потік контрольних робіт.

Постанова проблеми. Організація ефективно функціонуючої системи внутрішнього фінансового контролю (на підприємствах з іноземними інвестиціями) формується у межах процесу щодо впорядкування його елементів та досягнення єдності у їх взаємодії. Таке визначення впливає з розгляду самого терміна «організація», з точки зору цілеспрямованого процесу, щодо об'єднання ресурсів системи або впорядкування її елементів для досягнення єдності (що характеризується наявністю тісного зв'язку, згуртованістю, цілісністю та неподільністю).

У цілому організація, в окресленій сфері, залежить від:

- видів і масштабів діяльності підприємства, обраної моделі контролю (східно-азійської, англо-американської, західноєвропейської), достатності корпоративних фінансів;
- потреби, щодо охоплення контролем різних аспектів діяльності;
- відношення керівництва підприємством до контролю та цілей власника (які можуть бути різними).

Відтак можна констатувати, що внутрішній фінансовий контроль на підприємствах з іноземними інвестиціями наявний завжди. Проте він може мати різну ефективність, виражену у т.ч. у формі позитивного ефекту (у межах фінансового становища).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розвиток наукової думки у площині внутрішнього контролю підприємств належить таким вітчизняним вченим, як Т.А. Бутинцю, Ф.Ф. Бутинцю, Б.І. Валуєву, Є.О. Кочеріну, М.В. Кужельному, Л.В. Нападовській, В.В. Сопко, Б.Ф. Усачу, М.Г. Чумаченко та ін. Разом з тим до сьогодні спостерігається недостатня кількість фундаментальних наукових праць, присвячених питанням організації системи внутрішнього фінансового контролю на підприємствах з іноземними інвестиціями.

Так, окремі положення щодо організації системи внутрішнього фінансового контролю підприємства окреслені:

- Б.Н.Соколовим у науковій праці «Системи внутрішнього контролю (організація, методика, практика)» (2007 р.) [10];

- І.Г.Устіновою, А.В.Катаєвим, Т.Б.Коношенковою у науковій праці «Принципи побудови системи моніторингу фінансової діяльності підприємства» (2010 р.) [11].

Разом з тим основна увага науковців зосереджена на ідентифікації етапів типового процесу створення системи внутрішнього фінансового контролю.

Цінними також є дослідження М.Д.Корінько [6], В.Д.Беліка [1], В.Ф.Максимова [7], У.О.Марчука, І.П.Чеховської [8] та інших науковців, якими аналізувалися різні вимоги до організації системи внутрішнього фінансового контролю на підприємствах. Однак організація у визначеній площині потребує окреслення базових умов ефективності.

Формулювання цілей статті. Відповідно до наведених положень, метою статті є визначення специфіки організації ефективно функціонуючої системи внутрішнього фінансового контролю на підприємствах з іноземними інвестиціями. Окреслена мета, що актуалізує наступні дослідницькі завдання:

- 1) конкретизація базових вимог організації системи внутрішнього фінансового контролю корпоративного підприємства з іноземними інвестиціями;
- 2) окреслення принципів організації ефективно функціонуючої системи внутрішнього фінансового контролю;
- 3) формування логічної моделі організації ефективно функціонуючої системи внутрішнього фінансового контролю корпоративного підприємства з іноземними інвестиціями.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для забезпечення організації ефективно функціонуючої системи внутрішнього фінансового контролю на підприємствах з іноземними інвестиціями доцільним є окреслення основних вимог до такої організації. Відповідно до результатів аналізу наукової літератури [1; 6-8] констатовано, що організація системи внутрішнього фінансового контролю на підприємствах, у цілому можлива за додержання кількох базових умов (аналіз вимог до організації системи внутрішнього фінансового контролю на корпоративних підприємствах наведений у табл. 1):

1. Ефективного визначення меж відповідальності виконавців (за результати контролю) та керівництва (за організацію системи контролю). Констатуємо, що великий обсяг відповідальності виконавців та керівництва може призвести до зменшення незалежності та об'єктивності внутрішнього фінансового контролю. Відтак, умовами реалізації окресленої мети є:

- чітко визначена організаційна структура, яка відображає межі відповідальності за допомоги: узагальненої матриці відповідальності (яка реалізує опис і узгодження структури відповідальності за виконання окремих пакетів робіт. Це форма опису розподілу відповідальності за реалізацію робіт по внутрішньому фінансовому контролю із зазначенням ролі кожного з підрозділів

та керівників у їх виконанні); матриці відповідальності за окремі контрольні процеси (що реалізує опис рольового розподілу по операціям всього контрольного процесу).

З метою мінімізації ризику зловживань повинен бути забезпечений періодичний перерозподіл відповідальності керівників та виконавців (що дозволить забезпечити ротацію обов'язків).

Таблиця 1. Аналіз вимог до організації системи внутрішнього фінансового контролю на корпоративних підприємствах (розроблено автором)

Автор підходу	Вимоги до організації системи внутрішнього фінансового контролю*														
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
	А										Б, С				
Корінько М.Д. [6], Белік В.Д. [1, с. 86-87]	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
В.Ф. Максимова [7]	+	-	-	-	+	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-
Марчук У.О., Чеховська І.П. [8]	+	-	-	-	+	+	-	+	-	+	+	+	-	+	+
Пишна О.Б. [9]	+	-	-	-	+	+	-	+	-	+		+	-	+	+
Бондаренко Т.Ю., Волков Д.П. [2]	+	-	-	-	+	+	-	+	-	+	+	+	+	+	+

примітка.

* (1) чітко визначена організаційна структура; (2) створення Ради директорів або директорату; (3) створення аудиторського комітету; (4) незалежний відділ внутрішнього аудиту, що забезпечує довіру до результатів контролю; (5) формування потоку контрольних робіт; (6) ліміти повноважень; (7) опис систем виробничих, адміністративних або обслуговуючих підрозділів організації; (8) принцип поділу обов'язків підвищення кваліфікації; (9) розробка програм навчання персоналу фінансового відділу та підвищення; (10) принцип ротації обов'язків; (11) внутрішні перевірки; (12) системи доступу; (13) адекватний контроль за повнотою та точністю первинних документів; (14) нагляд за управлінською діяльністю та її аналіз; (15) інформаційні системи управління

** (А) ефективне визначення меж відповідальності керівництва та виконавців; (Б) адекватність засобів контролю (зокрема, їх інваріантність, всеосяжність, дієвість); (С) Використання адекватних для сприйняття контрольних схем

- формування потоку контрольних робіт, що має забезпечити деталізацію обов'язків і відповідальності кожного працівника, який реалізує внутрішній фінансовий контроль у межах, покладених на нього повноважень. З цією метою може бути наданий опис контрольних робіт як графічне представлення потоку робіт у процесі та пов'язаних з ним підпроцесів;

- лімітування повноважень, у межах системи лімітів (за повноваженнями керівникам, працівникам фінансової служби та іншим посадовим особам) в розрізі контрольних функцій при замовленні товарів, послуг, санкціонування платежів, збереження грошей

та інших операцій, щодо корпоративних фінансів. Таким чином має забезпечуватися відсутність посадових осіб, в обов'язках яких поєднуються три основні функції: санкціонування, облік, збереження.

2. Адекватність системи засобів контролю (зокрема, їх інваріантність, всеосяжність, дієвість). Констатуємо, що аналіз практичного досвіду низки підприємств з іноземними інвестиціями дозволив виділити недоліки щодо інваріантності, всеосяжності та дієвості системи фінансового контролю, які призводять до прямих (завданих нерухомості і майну) або непрямих збитків (сплата штрафів та пені, додаткові видатки та ін.), що окреслені в табл. 2.

Таблиця 2. Недоліки щодо інваріантності, всеосяжності та дієвості системи фінансового контролю, які призводять до збитків

Підприємства	Недоліки системи фінансового контролю						Види збитку
	1	2	3	4	5	6	
Підприємства групи «АО Систем Капітал Менеджмент»	+	+	-	+	+	+	Сплата штрафів та пені
ПАТ «Рефма»	+	+	-	+	+	+	Додаткові видатки, штрафи
ПАТ «Лінос»	-	-	+	-	+	-	Наявність випадків службових зловживань, простої виробництва
ПАТ «Слобожанська будівельна кераміка»	-	+	+	-	+	+	Наявність випадків службових зловживань, простої виробництва
АТЗТ «Екопрод А.Т»	+		+	+	+	-	«...», сплата штрафів та пені
Відмічається % респондентів	60	60	60	60	100	60	Прямі та непрямі

Примітка.

* (1) відсутність нагляду керівника за діями підлеглих та поведінкою керівної системи; (2) відсутність узгодженості між діяльністю підлеглого і відповідним зразком; (3) відсутність або обмеженість фінансового контролю за схоронністю майна та виконанням фінансових планів; (4) обмежені можливості щодо складання внутрішньої фінансової звітності; (5) обмежені можливості щодо складання калькуляції витрат на виробництво; (6) обмежені можливості щодо аналізу альтернативних фінансових рішень і прогнозування.

Відтак умовами забезпечення адекватності системи засобів внутрішнього фінансового контролю можуть бути [55, с. 58-110; 47]; [1, с. 87]:

- робота одного співробітника повинна контролюватися іншими (вищестоящими) у межах ревізій різних сфер фінансової роботи. При цьому ревізія є універсальним механізмом (системою засобів) внутрішньогосподарського фінансового контролю, оскільки її мета та специфіка визначається колом питань, що потребує обов'язкового контролю та досягається шляхом застосування спеціальних знань при перевірці документованої обліково-економічної інформації; перевірки ведення діловодства (як сукупності процесів, що забезпечують документацію управління управлінської інформації і організацію роботи із службовими документами, щодо сфери корпоративних фінансів); проведення внутрішніх корпоративних розслідувань недозволених дій у сфері корпоративних фінансів; перевірка річної фінансової звітності;

- повинен здійснюватися контроль за схоронністю майна, що ґрунтується на такому засобі, як система контролю доступу (як сукупність програмно-технічних засобів, що забезпечують вирішення завдань підвищення безпеки об'єктів, які забезпечують внутрішні грошові процеси, щодо формування, розподілу та використання фінансових ресурсів та трудової дисципліни суб'єктів контрольних фінансових правовідносин);

- повинні забезпечуватися ефективні можливості щодо: складання внутрішньої фінансової звітності; калькуляції витрат на виробництво; контролю за виконанням фінансових планів, аналізу альтернативних фінансових рішень і прогнозування. Відтак доцільним є застосування інформаційної системи управління у сфері фінансів або системи, яка реалізує інформаційні

технології у сфері внутрішнього фінансового контролю при сумісній роботі управлінського персоналу та комплексу технічних засобів [12, с. 10];

- повинен здійснюватися автоматичний «самодіючий фінансовий контроль», засоби якого є найбільш економічними та ефективними, при досягненні узгодженості між діяльністю підлеглого (результатом) і відповідним зразком (нормативи і стандарти, на основі яких працівник оцінює ступінь і правильність виконання поставленого перед ним завдання) [3, с. 21].

3. Використання адекватних для сприйняття контрольних схем. Так, якщо графічні інтерпретації стадій внутрішнього фінансового контролю підприємства, у загальних рисах, складні для сприйняття – вони знижують ступінь його об'єктивності та достовірності. Тому на вищому рівні такий контроль повинен бути узагальнений (у комплексі деталізованих схем і графіків) та прив'язаний до інформаційних систем управління у сфері фінансів.

Так, нами визначено три найголовніші вимоги, які необхідно задовольнити при організації системи внутрішнього фінансового контролю підприємства з іноземними інвестиціями, щоб забезпечити її ефективне функціонування. Констатуємо, що організація системи внутрішнього фінансового контролю зазначеного підприємства орієнтована на категорії корпоративних фінансів, а тому здійснюється безпосередньо в момент його створення і трансформується при зміні власника контрольного пакету акцій. Відповідно до цього формуються принципи – основоположні та специфічні закони, що визначають ефективність організаційного функціонування внутрішнього фінансового контролю. Принципи організації ефективно функціонуючої системи внутрішнього фінансового контролю, виділені нами у табл. 3.

Таблиця 3. Принципи організації ефективно функціонуючої системи внутрішнього фінансового контролю (розроблено автором)

Основоположні принципи	Характеристика принципу	Специфіка організації та трансформування	Взаємозалежні специфічні принципи
Системності організації	При проведенні внутрішнього фінансового контролю повинні розглядатися всі аспекти формування та використання фінансових ресурсів, у розрізі їх базових взаємозалежних та взаємообумовлених категорій.	Системність, у формуванні внутрішнього фінансового контролю власника, повинна базуватися на одиницях власності (акціях) та, відповідно, на акціонерному капіталі. Це визначає акціонерний капітал та прибуток як пріоритетні категорії корпоративних фінансів.	1. Залежність від одиниці власності. 2. Пріоритетність контролю операцій щодо акціонерного капіталу та прибутку.
Загальності в організації функціонування	Всі категорії корпоративних фінансів та діяльність щодо управління ними повинні бути піддані системному і комплексному внутрішньому контролю.	При цьому категорії мають контролюватися з точки зору законності, доцільності, ефективності.	3. Орієнтація системи контролю на найголовніші вимоги, що сприяють ефективності його функціонування.
Відповідальності суб'єктів контролю	У рамках організаційної структури повинна бути забезпечена нормативно передбачена відповідальність об'єкта внутрішнього фінансового контролю.	Відповідальність має забезпечуватися дотриманням, у процесі контролю, законів і правових підзаконних актів та забезпечення достовірності результатів контролю. При цьому зміна іноземного інвестора може привести до перерозподілу рівнів відповідальності у зв'язку зі зміною моделі контролю.	«...»
Забезпечення позитивного ефекту та ефективності	Результат від функціонування системи повинен перевищувати витрати на його досягнення.		4. Орієнтація системи контролю на потреби іноземного інвестора.

Продовження табл.3			
Плановість та самодостатність в організації	Система внутрішнього фінансового контролю повинна бути організована планово та бути самодостатньою.	Плановість реалізується за специфічною: заходи контролю плануються на певний термін; набір контрольних дій плануються в межах дій щодо заходів контролю; контрольним діям повинно передувати попереднє вивчення об'єктів контролю. Це сприятиме досягненню адекватності щодо прийняття контрольних схем. Самодостатність - це наявність складу елементів контролюючої системи, що забезпечує ефективність її функціонування.	5. Система повинна бути гнучкою, а саме, планам і процесу планування повинні бути надані здатності змінювати свій напрям у зв'язку з виникненням непередбачених обставин.

У межах окреслених принципів найбільш важливим є виділення типового процесу створення системи внутрішнього фінансового контролю, що забезпечить самодостатність його організації. Відповідно до наукової літератури (зокрема, праць Б.Н.Соколова [10, с. 90-91], В.Д.Белік [1]) можна виділити етапи типового процесу створення системи внутрішнього фінансового контролю:

Етап 1. Критичний аналіз і зіставлення намічених раніше програмних фінансових цілей функціонування організації з фактично досягнутими результатами.

Етап 2. Розробка і документальне закріплення програми фінансового розвитку організації, а також комплексу контрольних планових заходів, здатних забезпечити її виконання, зокрема [10]: 1) системи інформаційних звітних показників по кожному з напрямів фінансової діяльності; 2) системи узагальнюючих оціночних показників, які відображають результати фінансової діяльності та розмір їх критичних відхилень; 3) періодичності формування звітності бази даних.

Етап 3. Забезпечення ефективності існуючої структури фінансового контролю організацією і її коригування. На цьому етапі обов'язковим є формування та аналіз: положення про організаційну структуру внутрішнього фінансового контролю, де надається ідентифікація та опис всіх підрозділів, що забезпечують відповідний контроль (з вказівкою адміністративної підлеглих, напрямів контролю, виконуваних функцій, меж відповідальності); регламент взаємин контролюючих структур (їх права, відповідальність).

Етап забезпечує чітке функціонування всіх ланок внутрішнього фінансового контролю підприємства з іноземними інвестиціями.

Етап 4. Розробка формальних типових процедур внутрішнього фінансового контролю у розрізі його основних напрямів, а саме:

- формування і використанні власних фінансових ресурсів, у межах категорій корпоративних фінансів. Результати ідентифікації напрямів внутрішнього фінансового контролю формування і використання власних фінансових ресурсів наведена у табл. 4.

Таблиця 4. Основні напрями формування і використання власних фінансових ресурсів
(розроблено автором)

Об'єкт контролю	Характеристика об'єкта	Ідентифікація напрямів контролю
Статутний капітал	Утворюється з суми номінальної вартості всіх розміщених акцій корпоративного підприємства. Є пріоритетним об'єктом контролю.	1) дореєстраційний контроль майбутнього статутного капіталу до моменту державної реєстрації підприємства з іноземними інвестиціями. Це пов'язане з тим, що відповідно до чинного Закону України «Про акціонерні товариства», до дня установчих зборів інвестори повинні внести частину внеску до майбутнього статутного капіталу (на спеціальний банківський рахунок, відкритий для формування статутного фонду); 2) післяреєстраційний контроль формування та послідовних змін статутного капіталу. Загальна орієнтація контролю: цілеспрямоване і ефективне використання фінансових ресурсів; правильність та своєчасність формування капіталу; самофінансування*
Додатковий капітал	Капітальні резерви, що формуються за рахунок коштів власників та інших осіб.	Контролюються суми, що відображаються, у т.ч., за: пасивним рахунком 42 «Додатковий капітал», у розрізі 2-х балансових статей: додатково оплаченого капіталу та іншого додаткового капіталу. Загальна орієнтація контролю: цілеспрямоване і ефективне використання фінансових ресурсів; правильності та своєчасності формування капіталу; самофінансування *
Резервний капітал	Капітал, який формується за рахунок відрахувань з чистого прибутку і відображений за статтею балансу «Резервний капітал».	Контролюється стан та рух резервного капіталу підприємства, створеного відповідно до чинного законодавства та установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку. Загальна орієнтація контролю: цілеспрямоване і ефективне використання фінансових ресурсів; правильність та своєчасність перерахування коштів у резервний фонд.

Продовження табл.4

Приховані резерви	Частина капіталу (в активній стороні балансу вона дорівнює різниці між балансовою вартістю окремих майнових об'єктів підприємства та їх реальною вартістю).	Контроль здійснюється за напрямками: реалізація окремих об'єктів основних та оборотних засобів, які безпосередньо не пов'язані з процесом виробництва та реалізації продукції; індексація балансової вартості майнових об'єктів, які неможливо реалізувати без порушення нормального виробничого циклу. Загальна орієнтація контролю - цілеспрямоване і ефективне використання фінансових ресурсів.
Прибуток	Сума, на яку зріс акціонерний капітал за період в результаті діяльності підприємства.	Загальна орієнтація контролю: цілеспрямоване і ефективне використання прибутку; правильність та своєчасність перерахування коштів у фонди; правильність формування за напрямками.
Амортизаційний фонд	Цільовий фонд накопичення фінансових коштів, що формується на основі амортизаційних відрахувань.	Контроль здійснюється за напрямками: фонду амортизації необоротних матеріальних і нематеріальних активів. Загальна орієнтація контролю: 1) цілеспрямоване і ефективне використання амортизаційного фонду; 2) правильність та своєчасність перерахування коштів у фонди; 3) самофінансування.

Примітка.

* мета самофінансування полягає в тому, щоб отримати приріст прибутку.

** сума, на яку вартість реалізації випущених акцій перевищує їх номінальну вартість від первинної емісії;

*** суми дооцінки необоротних активів, вартість активів, безоплатно отриманих від інших осіб та ін..

- формування і використання запозичених фінансових ресурсів, у межах категорій корпоративних фінансів. Ідентифікація напрямів внутрішнього фінансового контролю формування і використання запозичених фінансових ресурсів наведена у табл. 5.

Таблиця 5. Напрями формування і використання власних фінансових ресурсів
(розроблено автором на основі [11])

Об'єкт контролю	Характеристика об'єкта	Ідентифікація напрямів контролю
Кредити банків	Грошові зобов'язання банку або іншим фінансовим установам надані у тимчасове використання на умовах платності, забезпеченості.	Контроль за напрямками: довготермінового та короткотермінового кредитування. Загальна орієнтація контролю: боргове фінансування та самофінансування*; цілеспрямоване і ефективне використання фінансових ресурсів.
Боргові інструменти	Цінні папери, за якими емітент несе зобов'язання повернути у певний термін кошти, інвестовані у його діяльність, та сплатити дохід тощо.	Контроль за інструментами позики права. Загальна орієнтація контролю: боргове фінансування та самофінансування*; цілеспрямоване і ефективне використання фінансових ресурсів.
Резерви наступних виплат і платежів	Зобов'язання з невизначеною сумою або часом погашення на дату балансу. Створюється при виникненні зобов'язання, погашення якого ймовірно призведе до зменшення ресурсів, що втілюють економічні вигоди, та його оцінка може бути розрахунково визначена.	Контроль за напрямками створення для відшкодування майбутніх витрат: на виплату відпусток працівникам; додаткове пенсійне забезпечення; виконання гарантійних зобов'язань; реструктуризація; виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів. Загальна орієнтація контролю: самофінансування*; цілеспрямоване і ефективне використання фінансових ресурсів.
Кредиторська заборгованість	Заборгованість підприємства іншим особам, яка є наслідком здійснених раніше дій, оцінена в гривнях і щодо якої існують зобов'язання її погашення.	Контроль за напрямками кредиторської заборгованості усіх видів. Загальна орієнтація контролю: самофінансування*; цілеспрямоване і ефективне використання фінансових ресурсів.

примітка.

* (як раціональне використання зароблених і залучених джерел). Мета самофінансування полягає не в тому, щоб витратити певну суму коштів, а в тому, щоб отримати ефект (приріст прибутку).

** (як збільшення акціонерного капіталу за рахунок виконання договорів позики між компанією і кредиторами)

- ефективності системи контролю, що визначається за показниками, що характеризують фінансовий стан корпоративного підприємства з іноземними інвестиціями. Це дозволяє регламентувати взаємини контролерів з фахівцями структурних підрозділів корпорації з приводу проведення контрольних заходів у сфері корпоративних фінансів.

Етап 5. Визначення можливих шляхів вдосконалення системи внутрішнього фінансового контролю з урахуванням подальшого фінансового розвитку

корпоративного підприємства з іноземними інвестиціями.

Етап 6. Організація системи внутрішнього контролю, розробка і затвердження положення про нього.

Відповідно до виділених положень можна окреслити логічну модель щодо організації ефективно функціонуючої системи внутрішнього фінансового контролю на підприємствах з іноземними інвестиціями (рис. 1).

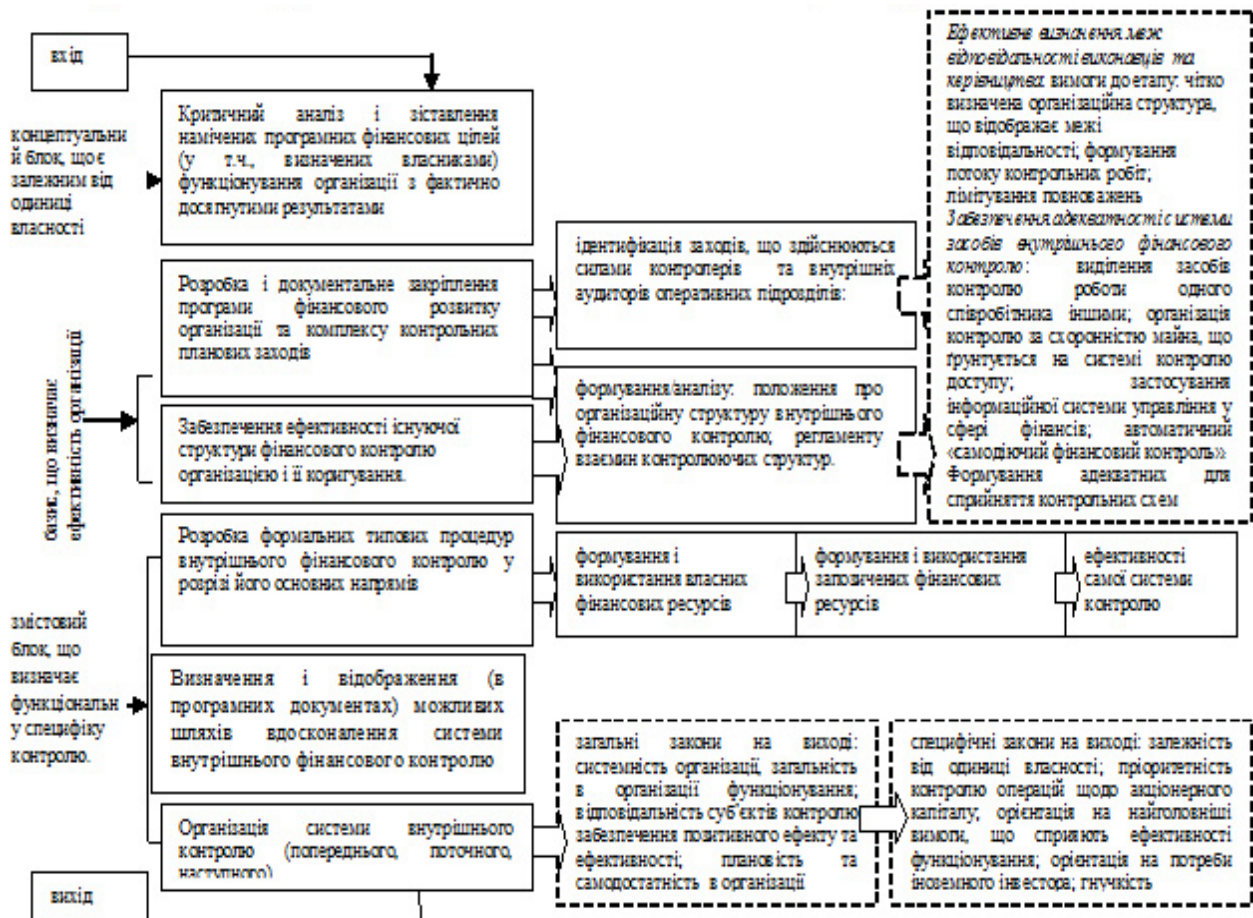

Рис. 1. Логічна модель організації ефективно функціонуючої системи внутрішнього фінансового контролю корпоративних підприємств з іноземними інвестиціями*

Примітка.

* (розроблено автором)

Окреслене в сукупності дозволило сформува-ти спрощену схему організації ефективно функціонуючої системи внутрішнього фінансового контролю на підприємствах з іноземними інвестиціями. При цьому додатковою ознакою ефективності є органічне поєднання трьох видів внутрішнього фінансового контролю (які ідентичні за формою здійснення, (оскільки мають одну і ту ж мету), однак їх різниця у часі є необхідною з огляду на те, що на керований об'єкт (корпоративні фінанси) діють стихійні фактори та наявна потреба у широкій інформованості щодо адекватного реагування на нову ситуацію.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Наведені вище положення дозволяють констатувати, що:

1. Наявні три вимоги, які необхідно задовольнити при організації системи внутрішнього фінансового контролю корпоративного підприємства з іноземними інвестиціями, щоб забезпечити її ефективне функціонування. До таких вимог нами віднесено: ефективне визначення меж відповідальності виконавців та керівництва; використання адекватних для сприйняття контрольних схем; адекватність системи засобів контролю.

2. Організація системи внутрішнього фінансового контролю корпоративного підприємства з іноземними інвестиціями здійснюється в момент його створення і трансформується при зміні власника контрольного пакету акцій. Відповідно формуються принципи:

- основоположні: системності, загальності, відповідальності суб'єктів контролю, забезпечення позитивного ефекту та ефективності, плановості та самодостатності;

- специфічні: залежність від одиниці власності; пріоритетність контролю операцій щодо акціонерного капіталу та прибутку; орієнтація системи внутрішнього фінансового контролю на найголовніші вимоги, що сприяють ефективності її функціонування; орієнтація системи внутрішнього фінансового контролю на потреби іноземного інвестора; гнучкість системи.

У сукупності вони визначають ефективність організаційного функціонування внутрішнього фінансового контролю.

3. Можна виділити наступні основні етапи типового процесу створення системи внутрішнього фінансового контролю: критичний аналіз і зіставлення намічених програмних фінансових цілей функціону-

вання організації з фактично досягнутими результатами; розробка і документальне закріплення програми фінансового розвитку організації та комплексу контрольних планових заходів; забезпечення ефективності існуючої структури фінансового контролю організації і її коригування; розробка формальних типових процедур внутрішнього фінансового контролю; визначення і відображення шляхів вдосконалення системи внут-

рішнього фінансового контролю; організація системи внутрішнього контролю.

Виділені положення у сукупності формують спрощену модель організації ефективно функціонуючої системи внутрішнього фінансового контролю у корпоративних підприємствах та у подальшому можуть бути використані для впровадження оптимізаційних рішень в окресленій сфері.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДжЕРЕЛ

1. Белік В. Д. Підходи до організації системи внутрішнього контролю / В. Д.Белік // Міжнародний збірник наукових праць. – 2009. – Вип. 3 (15). – С. 84–100.
2. Бондаренко Т.Ю. Контроль як інструмент для зміцнення внутрішнього управління / Т.Ю.Бондаренко, Д.П.Волков [Електронний ресурс]. – режим доступу: [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe/cspem_2012_9\(2\)_11.pdf](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe/cspem_2012_9(2)_11.pdf)
3. Бутинець Т.А. Система самоконтролю / Т.А. Бутинець // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнародний збірник наукових праць. – 2010. – Випуск 1(16). – С. 21-30.
4. Живко З.Б. Корупція: проблеми функціонування організаційно-управлінського механізму протидії / З.Б. Живко // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ – Львів, 2010. – Вип. 1. – С. 196–206.
5. Живко З.Б. Організація перевірок фінансово-господарської діяльності: підручник /З.Б.Живко, І.О.Ревак, М.О.Живко та ін. [за заг. ред. З.Б. Живко] – Львів: ЛьвДУВС, 2011. – 548 с.
6. Корінько М.Д. Контроль та аналіз діяльності суб'єктів господарювання в умовах її диверсифікації: теорія, методологія, диверсифікація: [моногр.] / М.Д. Корінько. – К.: ДП “Ін форм.-аналіт. агентство”, 2007. – 429 с.
7. Максимова В.Ф. Внутрішній контроль економічної діяльності промислового підприємства – системний підхід до розвитку / В.Ф. Максимова. – К: АВРІО, 2005. – 264 с.
8. Марчук У.О. Особливості системи внутрішньогосподарського контролю на підприємстві / У.О. Марчук, І.П. Чеховська // Бухгалтерський облік, економічний аналіз та контроль в умовах формування і розвитку сучасних концепцій управління (Міжнар. наук. конф). – Житомир і ЖТДУ. – 2013.-С. 37–39.
9. Пишна О.Б. Проблеми методики організації внутрішнього контролю на промислових підприємствах України / О.Б. Пишна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.iai.donetsk.ua/_u/iai/dtp/CONF/8/articles/sec1/s1a5.html
10. Соколов Б.Н. Системы внутреннего контроля (организация, методика, практика) / Б.Н. Соколов, Рукин. – М.: ЗАО “Экономика”, 2007. – 442 с
11. Устінова І.Г. Принципи побудови системи моніторингу фінансової діяльності підприємства / І.Г. Устінова, А.В. Каратаєв, Т.Б. Коношенкова // Вісник Державного університету "Львівська політехніка", 2010. – № 391– 320 с. – С. 169–174.
12. Ушакова І.О. Інформаційні системи та технології на підприємстві : конспект лекцій / І.О. Ушакова, Г.О. Плеханова. – Харків: ХНЕУ, 2009. – 128 с.

Одержано 20.08.2014 р.